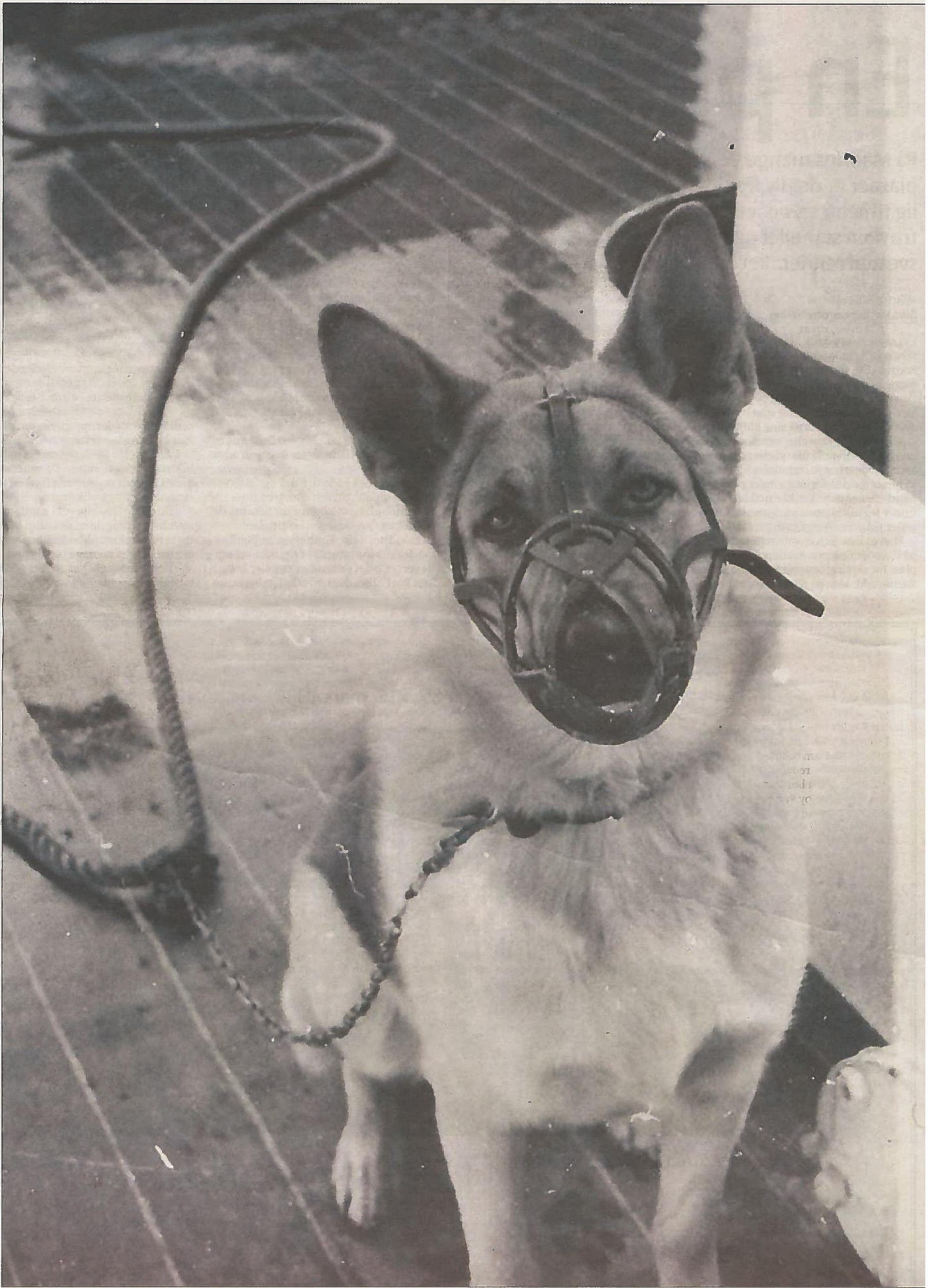

●
●
●
●
lokalhistorie

Schæferen Roy var en snill og trivelig skipshund, men glefset ofte etter fremmede som han opplevde som truende.

FOTO: HVALFANGSTMUSEETS ARKIV

Firbeinte matroser

Hunder, katter og andre dyr som griser, geiter, apekatter og papegøyer var ofte et vanlig innslag på norske skuter og skip frem til 1960-tallet.

Marianne Sørensen

Sjøfolk kunne ofte fortelle om dyrene som maskoter, og at de var til glede og nytte om bord. Mange av historiene har nok gått i glemmeboka og få er skrevet ned.

Historier om dyr til sjøs

Det er skrevet lite om hunder og katter om bord på skip. «Skipshunder» av Otto Opstad (1996) er den eneste som er gitt ut på norsk. I denne boken har Opstad samlet over 50 historier om skipshunder og skipskatter. Hunder og katter er relativt ofte å finne på fotografer og mannskapsbilder fra slutten av 1800-tallet og frem til 1960. De fleste fotografiene befinner seg i de maritime museenes arkiver og i private fotoalbum. Dessverre er det ofte lite eller ingen informasjon om bildene. Det finnes allikevel fortsatt eldre sjøfolk eller etterkommere av disse som kan fortelle historier om de firbeinte matrosene. Private fotografier viser også at hunder og katter var et viktig innslag i dagliglivet om bord i norske skip

Vaktbikkja Roy

Tidligere maskinsjef Kristoffer Eckhoff seilte på sekstitallet sammen med skipshunden Roy, en stor schæfer. Dette var en hund som var godt likt, men også fryktet. Eckhoff arbeidet om bord i «M. S Dagrund» som var bygget for rederiet John P. Pedersen da Roy kom om bord som valp i 1961. Han forteller at «Roy var snill og godslig og et trivelig innslag i vår hverdag. Besetningen, som hovedsakelig var norske likte Roy, og hunden hadde nok et godt liv sammen med oss som bodde midtskips. Ofte, når skipperen var en tur i land, måtte vi som hadde vakt og stopptørn være «barnevakt» for hunden, og det gikk bestandig bra. En gang måtte Roy låses inne i sovelugaren, for ingen hadde tid til å passe han. Da Roy skulle slippes ut, fant de han i en krok og alt av køyklar var bitt i små biter. Det hadde bikkja gjort i ren fornærmelse over å ha blitt låst inne.

Under slingring og dårlig vær likte ikke Roy seg noe særlig og det hendte da at hunden bykset opp i køya for å legge seg i armkroken til kapteinen.

Av en eller annen grunn var Roy veldig aggressiv mot alle typer asiater. Jeg husker godt en episode i ei havn i Korea hvor hunden bjeffet, gleset og oppførte seg meget ublidt mot en grønnkledd autoritet, så vedkommende forsvant nesten inn i skottet av redsel. En annen historie som var alvorlig nok, men kunne ha endt med en tragedie, var at Roy (dette var en havn i Japan) skremte en av lastearbeiderne til å hoppe fra underbroa ned på lasteluka, med det resultat at mannen knuste begge hælene.

«MS Dagrund» gikk i trampfart og anløp havner verden rundt, så det sier seg jo selv at det passet dårlig og det ble etter hvert problematisk å ha det store dyret om bord og som ikke likte asiater. Det

Kvinne med hatt og katt. Kapteinens frue mater katten med sild på dekk.

FOTO: PRIVAT EIE

kostet rederiet penger på grunn av skader og lignende. Og ikke alle lands myndigheter så med blide øyne på dette med å ha en hund om bord. Da skipet anløp San Francisco, antagelig våren 1963, ble Roy gitt bort til en hundevenn der. Det siste vi hørte om Roy var at han var kommet til Alaska.»

Lasaron!

Vigdis Helmersen fra Stokke, husker historier om hunder og katter som var om bord på båten til hennes far. «Jeg har prøvd å memorere om det var noen historier knyttet til hunden min far hadde til sjøs. Men egentlig så tror jeg han fortalte lite om den, i motsetning til mange av de andre dyrene han hadde eid. Dessverre har jeg ikke noe bilde av hunden, men jeg har alltid innbilt meg at det var en spisshundtype, for det var favoritten til min far. Men jeg husker derimot en annen historie om en messepike. Hun hadde en katt som het «Lasaron». Katten hadde en tendens til å stikke seg bort og hun var ofte på leting. Ved en anledning hadde det kommet nytt mannskap om bord, som satt på en av lugarene. Denne messepiken, jeg tror hun var spansk og hun hadde temperament, sprang rundt nede under dekk og rev opp dørene til alle lugarene og ropte høyt, tydelig og ampert: «Lasaron!» Det var en noe sjokk-artet opplevelse for det nye mannskapet som ikke visste at det dreide som om skipskatten og ikke at de fikk utskjelling for at de var udugelige lasaroner.»

Rottefangere på hvalbåt

Også om bord på hvalbåter forekom det hunder og katter. En hvalfanger forteller at de hadde katter ombord på «Thor I». Ei natt våknet han av et forferdelig spektakel inne i lugaren. Da han skulle tørne ut, fikk han se at støvlene lå over ende, og ved siden av satt katta på vakt. Inne i foten på sjøstøvelen var det ei rotte, og den var årsaken til spektaklet. Informanten tømte rotta ut og katta tok den med en gang. Det var så mye rotter om bord at kattene balanserte på køyekantene om natten. En annen hvalfanger forteller fra et kokeri at mannskapet hadde det moro med musene. «Vi fanget en del småmus så kattene kunne få leke med dem. Vi hadde mange katter. Katter var velkomne om bord.» En annen hval-

«Glendoon», et tremastet stålskip bygget i 1884. Skipet gikk under norsk flagg da det ble angrepet og senket av en tysk ubåt i Atlanteren under første verdenskrig. Hele besetningen ble trolig berget, kanskje også skipshunden som vi ser sitter på fanget til kapteinens frue.

FOTO: HVALFANGSTMUSEETS ARKIV

fanger forteller at de hadde en hund om bord i hvalbåten, og at «denne varslet straks det kom en fremmed mann om bord».

Alfred, Wilfred og Oskar

Små apekatter var også sjarmerende maskoter om bord. Inger Lill Skagen fra Sandefjord var som barn med sin far og mor til sjøs. Faren, Birger Skagen, var kaptein. Om bord hadde hun tre apekatter som lekamerater. «Pappa elsket apekatter! Han hadde ofte en slik krabat som selskap og en apekatt pleide å dele seng med ham. Han lå hele natta og holdt pappa i øreflippen og laget koselyder. Om morgningen sto apekatten over pappa og dro forsiktig opp øyelokkene hans. Pappa kjøpte tre apekatter en gang jeg var med til sjøs. De fikk navnet: Alfred, Wilfred og Oskar og ble egentlig litt allemannseie. De var litt her og der og fant på mange rampestreker. De kunne for eksempel stikke av med smådelere matrosene eller båsen trengte når de sto og reparerte noe. Det hendte de tok en liten skrue eller noe annet og klatret høyt opp i ei mast med det, til stor fortvilelse til den som sto på dekk. Vi måtte også kjøpe store bananklaser til apene. Wilfred måtte avlives til sjøs. Han hadde falt opp i en stor tønne med rødmaling og blitt forgiftet til min store sorg. Jeg hadde egentlig tenkt å rømme med han da vi ankom Frankrike, og jeg hadde gjort ferdig kurv med proviant og pledd. Oskar og Alfred ble igjen på båten da vi reiste hjem. Jeg vet ikke helt hva som skjedde med dem videre.»

Historier om dyr til sjøs ønskes

Har du en historie om dyr til sjøs er det hyggelig om du vil dele den med oss. Vennligst ta kontakt med Marianne Sørensen, på mail:

marianne.sorensen@vestfoldmuseene.no.

Takk til Kristoffer Eckhoff, Vigdis Helmersen og Inger Lill Skagen for gode historier.

Kilder: Hvalfangstens tradisjonsmateriale i Vestfold, Hvalfangstmuseets arkiv, Hvalfangstmuseets fotoarkiv, private fotografier, Otto Opstad; «Skipshunder» (1996).

Hunden var ofte et viktig innslag om bord. Her fikk den sitte på fanget under fotografering.

FOTO: HVALFANGSTMUSEETS ARKIV

hvalfangstmuseet

VESTFOLD
MUSEENE